

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à Casu XXXVII usque ad Casum LXXV. inclus. exhibens Materiam de
Restitutione, de Contractibus, de Religione & Vitiis eidem oppositis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus XXXVII. De natura Restitutionis & ejus Radice ex injusta
damnificatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39820

E X

TRACTATU

DE
RESTITUTIONE.

C A S U S XXXVII.

De naturâ Restitutionis & ejus ra-
dice ex injustâ damnifi-
catione.

Retorius Neo-Pastor interrogatur 1. *Quid sit restitutio?* 2. *Quae ejus radices?* 3. *An restituere obligetur, qui desiderat vel gaudet de damno alteri illato, aut fert sententiam, quam falsò putat esse injustam.* 4. *Quid de culpâ latâ, levi, levissimâ.* 5. *Quid de damno gravi cum culpâ levi.* 6. *Quid si fur inadvertenter complevit materiam gravem.* 7. *Qualiter solvantur opposita.* 8. *Quid de culpâ in contractu commissâ.* 9. *An sufficiat sola culpa juridica.* 10. *Qualiter obligetur indirectè damnificans.* 11. *An incendens ades teneatur ad omnia in iis contenta, vel confringens vas, pro-*
A jici-

R. D. Jansen Theol. Moral Tom. II.

jiciens gemmam, &c. teneatur ad valorem incognitum; quid de occidente equum amici, quem putat esse inimici. 12. quid si ex veneno incaute custodito moriatur inimicus diu ad necem quaesitus, vel ex furtorei levis praevideas dominum praemortu- re moriturum, vel innocentem occisurum. 13. quid si fureris res Titio commissas eâ intentione, ut Titio imputetur furtum, vel ponas infan- tem ad ades Titii, ut ipse reputetur pater. 14. An in periculo tenearis rem alienam praefere- tua. 15. Quid si pereat res tibi commodata, mutuata &c. 16. Quid de Confessario ex culpabili ignorantia suadente restitutionem, dum non est, vel contra. Pro resolut.

I. QUÆR. I. Quid sit Restitutio & quæ ejus radices?

R. I. Restitutio est juris læsi redintegratio, seu est actus justitiæ commutativæ, quo res ini- què accepta redditur, vel damnum illatum com- pensatur. Est necessaria necessitate præcepti; reddite omnibus debita ad Rom. 14.

Dico: justitiæ commutativæ; nam communis cum D. Thom. q. 62. a. 1. docet, ex læsione al- terius virtutis vel justitiæ sive legalis sive distribu- tivæ non oriri obligationem restitutionis; Ratio est; quia ut inquit S. Doctor, restituere nihil ali- ud est, quàm iteratò statuere aliquem in possessionem rei suæ, & in restitutione attenditur æqualitas rei ad rem, quæ ad justitiam commutativam perti- net, ideòque restitutio supponit læsionem juris rigorosi in re, vel ad rem; sed quando violatur v. g. justitia distributiva, prætereundo dignio- rem, non violatur jus rigorosum, quia dignior habet tantum jus condignitatis seu majoris aptitu- dinis, nec res v. g. officium ante collationem, est

res sua, sed communitatis, ad quod cessat habere jus, si alteri fuerit collatum, quia non amplius manet res communitatis; obligatio autem restitutionis post violationem supponit manere jus, quod restitutionem exigit; eodem modo ex læsione justitiæ legalis non oritur obligatio restitutionis, nisi per accidens, ratione justitiæ commutativæ plerumque conjunctæ, quatenus scilicet subditi ex quasi contractu tenentur alere Principem, eisque necessaria pro bono communi contribuere: E contra Princeps ex tacito pacto obligatur contributiones in bonum commune impendere, mala reipublicæ avertere, officia dignioribus conferre &c. quod si non faciat, tenetur ad omnem damnum Reipublicæ emergens, non ex justitiâ legali vel distributivâ, sed ex commutativâ, his conjunctâ.

¶ II. Radices, ex quibus obligatio restituendi oritur, bene assignantur tres: 1. Injusta acceptio vel damnificatio, quando quis res alterius vel malâ fide accepit, vel destruxit. 2. Res accepta, ex hac tenetur omnis, apud quem res aliena sive bonâ sive malâ fide existit. 3. Contractus; potest enim homo se obligare ad indemnificandum alterum, etiam si ipse res ejus nec detineat nec læserit; addunt alii pro quartâ radice legem; nam lege positivâ sæpe jubetur restituere, qui rem alterius nec læsit, nec detinet, nec contractum iniit, ut si tuum animal læsit meum, lege civili juberis restituere: hæc tamen radix reducitur ad primam, cum ejusmodi lex præsumat culpam, quæ si non intercesserit, non erit obligatio restituendi in conscientia ante sententiam judicis.

QUÆR.

A 2

3. QUÆR. II. Quid circa obligationem ex iniusta damnificatione?

Re. I. Ut damnificator teneatur restituere, debet à parte rei esse secutum; quomodo enim reparabitur damnum, quod revera illatum non est? Hinc quamvis internè sit injustus, qui de proximo damno gaudet aut illud inferre intendit non securo effectu, ad nullam tamen restitutionem tenetur; uti nec Judex ferens sententiam, quam falso putat esse iniquam, nec ille, qui furatur pecuniam, quam credit esse alienam, cum tamen sit sua.

4. Re. II. Debet damnum esse secutum ex ejus culpa; pro quo notandum, quòd culpa alia sit *Theologica*, quæ idem est, quod peccatum & offensa Dei; alia *juridica*, quæ est omissio diligentiae debita in asservandâ vel tuendâ re alienâ. Hæc iterum est triplex: lata, levis, levissima; lata admittis, si non adhibes diligentiam, quam ejusdem conditionis homines adhibere solent; levem, si omittas diligentiam, quam adhibere solent diligentiores; levissimam, si non adhibes diligentiam, quam adhibere solent diligentissimi. Exempli gratiâ, rem curæ tuæ commissam relinquis ante fores, committis culpam latam; si relinquis in cubiculo, sed non clauso, admittis culpam levem; si cubiculum clausisti, sed non tentasti an bene, admisisti culpam levissimam, si res tuæ custodiæ commissa auferatur: his addi solet culpa latissima seu dolus apertus, quam admittis, si rem furi tradas. Item latior seu dolus præsumptus, quam incurris, si rem relinquis in domo furis; culpa lata, latior, latissima, plerumque conjunctæ sunt cum culpa *Theologica* gravi. Itaque

Generaliter dico: qui damnum dedit, probabilius non tenetur restituere ex sola culpa juridica, sed necesse debet culpa Theologica, qua verè sit peccatum, nisi intercesserit contractus, de quo q. seq. vel ex damnificatione factus sit locupletior. Bannes. Sylvius 2. 2. q. 62. a. 4. Less. Sporer. t. 2. c. 2. n. 41. Lug. dis. 8. n. 54. Henno, Girken q. 9. dub. 3. Ratio est, quia damnum sine culpâ Theologicâ non est voluntarium nec moraliter imputabile, sed habet se quasi casu, vel ab amente illatum; sed nulla debetur restitutio pro damno non imputabili, casu vel ab amente illato; ergo.

Re. III. Si damnum sit in materia levi, ad obligationem restitutionis sufficit culpa venialis; si damnum sit grave, requiritur culpa Theologica gravis, vel saltem damnum plenè voluntariè illatum; Ideoque si cum negligentia vel inadvertentia venialiter culpabili incendiasti ædes, occidisti hominem, vel aliud grave damnum causasti, ad nihil teneris. Sotus, Less. Rhedingus & Auth. cit. Ratio est, quia tale damnum non est plenè voluntarium, & culpa venialis non est simpliciter delictum & injuria, ergo nec esse potest radix gravis obligationis; Deinde ex contractu vel voto non oritur gravis obligatio, nisi sint perfectè voluntaria; ergo nec ex damnificatione.

Nec dicas; esse obligationem restituendi aliquid proportionatum culpæ veniali; Contra est. Votum & contractus imperfectè voluntarii nequidem obligationem venialem inducunt, ut habet communis; ergo nec damnificatio gravis ex simil indeliberatione procedens. Deinde illa pars proportionata culpæ veniali vel est quid notabile,

& tunc non erit venialis, sed mortalis obligatio delicto veniali improporcionata, vel est materia levis, & hæc determinari non poterit.

Dixi, vel saltem damnum plenè voluntarium nam per accidens fieri potest, ut delictum sit veniale, damnum autem grave plenè voluntarium

6. illatum; v. g. decies furatus es solidum, sed et post prius advertis te complèssè materiam gravem, peccasti tantum venialiter, attamen obligaris ad restitutionem, non tantum si solidi adhuc existant, vel ex iis factus sis ditior parcendo rei tuæ, sed etiam si casu perierint; *Ratio* est manifestissima, nam quamprimum abstulisti primum solidum, tenebaris restituere eum, etsi casu periisset, ergo & secundum; idem est de reliquis, ergo teneris restituere omnes decem, & si non restituas, peccas mortaliter, quia scienter continuas damnum grave, ergo teneris sub mortali restituere non tam ob culpam venialem, quam quia totum damnum plenè scienter intulisti. *Contra dicta*

7. *Objici possunt sequentia.* 1. Omnis injuria formalis exigit reparationem, damnificatio gravis ex culpâ levi est injuria formalis, ergo.

2. Hic unus damnum pati debet, vel Dominus domûs omnino innocens, vel qui domum cum culpa levi incendit, est autem contra æquitatem naturalem, ut innocens potius patiatur, quam qui aliqualis causa damni exitit.

3. Qui accipit rem alienam, prudenter præsumens Dominum non esse invitum, si ex post resciat revera invitum fuisse, tenetur restituere, & tamen nullam culpam admisit.

4. Si occidas canem Titii cum intentione satisfaciendi, non peccas saltem mortaliter, & tamen obligaris restituere.

5. Si abstulisti aureum putans invincibiliter esse materiam levem, peccasti tantum venialiter; nihilominus postquam cognoscis esse materiam gravem, teneris sub mortali restituere, etsi aureum amiseris; quia plenè scienter damnificasti in aureo.

6. Peccatum veniale causat pœnam purgatorii, & sæpe excommunicationem minorem, quæ sunt pœnæ graviores, quàm obligatio gravis restituendi; ergo etiam causat gravem obligationem restituendi.

21. Ad 1. Omnis injuria exigit reparationem damni plenè voluntariè illati, C. secus N.

Ad 2. N. Assumptum: æquitas naturalis exigit, ut res pereat Domino, nisi alius sit causa perfectè voluntaria damni, aut se ex contractu ad damnum reparandum obligarit, neutrum hîc est.

Ad 3. Vel res, quam ex præsumpto Domini consensu accepisti, adhuc existit in se, vel æquivalenter, eò quòd propter eam peperceris rei tuæ, & tunc obligaris ex re accepta: si casu periit, ad nihil teneris; non ex re accepta, quia nihil ejus existit, nec factus es ex ea ditior; neque ex injustâ damnificatione, quia fecisti id bonâ fide absque omni culpâ, Domino, ut prudenter putabas, non invito.

Ad 4. Occidens canem Titii cum animo satisfaciendi, se obligat ex interpretativo contractu ad restituendum, aliàs enim non excusaretur à mortali, cum inferat damnum plenè voluntariè, sicut & ille, qui scienter aufert aureum, etsi putet eum esse materiam levem. Unde patet etiam Responsio ad 5.

Ad 6. N. C. pœna purgatorii respectu gehennæ & fori alterius vitæ est quid leve, sicut & ex-

communicatio minor quid leve reputatur : contra obligatio gravis restituendi est quid grave respectu hujus vitæ, & culpæ veniali improporionatum.

8. QUÆR. III. Quæ culpa in contractu, vel officio admissa obliget ad restitutionem? & communior sententia docet, quòd contractus cedentes in solam utilitatem accipientis, vel ut commodatum, obligent ex culpa levissima juridica, C. unico de commod. contractus cedentes in utilitatem utriusque, ut elocatio, ex levi, L. contractuum de reg. juris, contractus cedentes in utilitatem solius dantis velut depositum, ex dolo & culpâ latâ, l. cit. idque ante sententiam judicis etiam in foro conscientiæ, etsi nulla intercedat culpa Theologica. Rationem dant, quòd hæ leges sint justæ, & homines saltem virtualiter intendant contrahere juxta præscriptum harum legum; ergo in contractibus obligantur ex solâ culpâ juridicâ à legibus expressâ, etsi nulla adsit culpa Theologica, estque conforme æquitati naturali, ut eò exactior diligentia adhibeatur in servanda re aliena, quò plus commodi ex ea percipitur; nihilominus probabilissimum est in foro conscientiæ, ante judicis sententiam neminem obligari ad compensationem damni ex solâ culpâ juridicâ, secluso speciali pacto assicurationis, sed omnino requiritur culpa Theologica, ut explicatum est qu. preced. sive contractus vel officium cedant in utilitatem dantis sive accipientis aut utriusq; Sa. V. culpa n. 2. Henriq. de irregul. c. 25. Sotus l. 5. de justit. q. 7. a. 2. Ledesma. Dian p. 2. de cont. resol. 29. Lug. d. 8. num. 106 Esparza. Haunold. tr. 2. c. 2. num. 250. Reiffenst. Theol. mor. tr. 8. dis. 2. n. 41. 47. Et seq. Sporer n. 234 Et n. 240. La Croix hic num. 177. vocat probabilissimum.

lem. Ratio est 1. Homines nec tenentur, nec volunt se juxta has leges, quas plurimi ignorant, obligare; sed secundum legem naturalem, quæ solum obligat ad reparandum damnum ex culpa Theologica datum; nemo enim est, qui rei sibi commodatæ, locatæ vel in pignus datæ, putet majorem ex justitiâ se custodiam habere debere, quam ipse Dominus rei suæ adhibere solet, scilicet ordinariam & humanam pro qualitate rei, magis vel minus pretiosæ, in majus vel minus commodum concessæ. 2. Hæ leges vel sunt merè pœnales non obligantes in conscientiâ ante sententiam, vel in tanto rigore non sunt receptæ, aut contrario usu præscriptæ. 3. Advocati, Medici, Chirurghi, Artifices, famuli aliique similes obligantur ex contractu cedente in utilitatem utriusque (verè enim operam suam erga stipendium locant alteri) & tamen non tenentur ex solâ culpâ juridicâ levi, sed requiritur lata Theologica, ut fatentur plerique, ergo nec alii. Et Ratio à priori est: quia nemo in suo munere vel servitio (præscindendo à speciali promissione) censetur se obligare ad diligentiam exquisitissimam, sed tantum ad mortalem & humanam, qualem adhiberet in negotio vel re propriâ, hanc autem diligentiam si quis advertenter non adhibeat in materia gravi, peccat graviter, & habet culpam Theologicam, ex qua tenebitur ad omne damnum, & non aliter. 4. Commodatarii, locatarii, &c. ad nihil obligantur, si res v. g. equus commodatus vel locatus pereat mero casu; sed si non intercedat culpa Theologica, quoad conscientiam, verè res casu perit; ergo. Ex dictis deduces Regulam generalem, quod extra specialem contractum assicurationis, res semper pereat suo Domino, nisi perierit ex

alterius culpâ Theologicâ. Dixi tamen *ante sententiam*; nam post sententiam iudicis omnes communiter docent te obligari ad reparandum damnum ex solâ culpâ juridicâ, etiamsi Theologica non intercesserit, quia sententia iudicis est iusta & conformis legibus; ergo obligat etiam in foro conscientiæ; eò quòd damnificatus ex sententiâ acquisiverit verum jus ad rem.

10. QUÆR. IV Qualiter ad restitutionem obligetur, qui indirectè damnificat, seu qui alterius damnum quidem non intendit, prævidet tamen illud ad suam actionem secuturum.

R. *Ut talis restituere obligetur, debet damnum non tantum esse prævisum, sed & actio ab ipso posita physicè vel moraliter in damnum prævisum influere;* nam si illud non ex ipsius actione, sed aliunde sequatur, ipse non est causa damni, per consequens nec obligatus illud reparare, etiamsi præviderit aut etiam intenderit. v. g. Occidisti Petrum, quod homicidium prævides imputandum Paulo propter inimicitias, quas Paulus habuit cum Petro, ad nihil teneris Paulo ratione imputationis, quamvis illam intenderis; quia sola interna intentio non causat obligationem restitutionis, sed Physicus vel moralis influxus in damnum; tua autem actio hoc casu non influit in imputationem; non enim ideo occisio Petri imputatur Paulo, quia tu occidisti, sed quia Paulus habuit inimicitias cum Petro; e contra si usus es vestibus aut gladio Pauli, sepelevisti occisum in orto vel cellâ Pauli, teneris ad omne damnum ex imputatione homicidii Paulo emergens, quia actio tua, seu usus vestium & talis sepultura est causa, quòd homicidium imputetur Paulo; imò quamvis non sis causa imputationis, debes tamen resarcire illa que

Paul.

Paulus propter tuum homicidium debuit restituere hæredibus Petri; cùm enim ipse loco tuï innocenter satisfecerit, teneris eum servare indemnem. Ex dictis pro praxi:

Inferes seqq. 1. ut quis obligetur ad restitutionem, debet ipsi damnum esse voluntarium, & saltem in confuso prævisum, v. g. incendisti ædes, teneris ad omnem supellectilem in eis contineri solitam & simul exustam, quia hanc satis in confuso cognovisti, non verò ad ea, quæ per accidens in ea existunt & nullatenus à te sunt cognita.

2. Si confringas vas fictile, vel occidas animal præiosum invincibiliter credens esse levis momenti, non peccas mortaliter, nec teneris plus restituere, quàm credebas valere; quia plus voluntariè non damnificasti; idem est, si projicias gemmam, quam credebas esse vitrum. Si verò dubitas, an res, quam frangis vel projicis, non habeat fortè occultum aliquem valorem tibi incognitum; teneris restituere quantum res valet, quia totum damnum tibi est voluntarium.

3. Occidisti equum, quem putabas esse tui inimici, cùm sit amici, ad nihil teneris, non inimico, quia hunc non damnificasti, neque amico, quia hunc non damnificasti voluntariè, ex eadem causâ *Tamb.* & alii apud *Viva opusc. 1. q. 3. a.* 3. dicunt te ad nihil teneri, si volens occidere Titium, occidas Cajum: probabilius tamen videtur per ejusmodi homicidium pollui Ecclesiam, quia etsi illud non sit formaliter injuriosum occiso, est tamen formaliter injuriosum loco sacro, an verò talis incurrat irregularitatem, dicam infra.

4. Si scias te in ebrietate solere damna inferre, & nihilominus te inebrias, obligaris inde secuta

cor.

compensare, quia sunt sufficienter prævisa & voluntaria in causa.

12. 5. Si volens occidere feram, cum levi negligentia occidas hominem; vel ex simili negligentia incaute custodisti venenum, ex quo moritur inimicus à te ad necem quaesitus; rem levem furaris ab avaro, quem prævides aut intendis ex dolore rei amissæ moriturum; probabilius non contrahis onus restitutionis; quia ad hoc non sufficit sola nocendi intentio, sed requiritur actio externa contra justitiam, quæ physicè vel moraliter sit causa sufficiens & efficax damni illati; atque in casibus propositis actio externa est levis, parùmque vel nihil in damnum influit: ita *Less Sanch. Tanb. lib. 6. f. 126. P. 8. f. 322. Sporer. n. 55.* contra *Luigo & alios.* Neque obstat, quòd affectus internus sit mortaliter injustus: nam Judex putans se ferre sententiam injustam, cum tamen sit justa, est graviter injustus internè, ad nullam tamen obligatur restitutionem, quia actio externa non fuit causa damni; atque in casibus positis levis negligentia vel furtum leve, non sunt causa mortis securæ, sed potius casus vel nimia avaritia, ergo.

6. Qui per levia furta sive ad- sive inadvertenter complevit materiam gravem, tenetur sub mortali ad restitutionem, sive ex furtis sit factus ditor, sive non: idem est, si accepit ex licentiâ falso præsumptâ, patet ex dictis *sup. n. 6.*

13. 7. Si fureris res Titio commissas, prævidens aut etiam intendens, ut furtum Titio imputetur, non teneris ad damna Titio ex imputatione emergentia, quia furtum tuum non est causa imputationis; non enim ideo imputatur Titio, quia tu furatus es, sed quia res Titio fuit commissâ & liberum ad eam habuit accessum; idem est, si forniceris

ceris cum amasia Titii, prævidens fornicationem Titio ob familiaritatem cum amasia imputandam: si tamen obinde Titius cogatur alere prolem tuam, quoad hoc teneris cum servare indemnem, quia innocens fecit expensas, ad quas tu obligaberis; si vero es causa imputationis ponendo v. g. infantem ad aedes Titii cum scedula, quod Titius sit pater &c. teneris reparare omne damnum & infamiam Titio inde secutam; sola tamen depositio infantis ad aedes Titii non est sufficiens causa imputationis, quia ea imputatio ut plurimum inde non sequitur.

8. Si habeas rem alienam ex contractu cedente 14. in solam tuam utilitatem, & res sit pretiosior tuâ, nec possis salvare utramque, teneris eam præferre restitue, ita tamen, ut Dominus teneatur tibi rem tuam viliores compensare, quia utiliter gessisti rem Domini; si tamen res tua sit alicujus momenti, & prudenter credas illam tibi non compensandam, non teneris rem alienam præponere, quia non censeris per contractum te voluisse obligare ad conservandam rem alienam cum tanto tuo damno.

9. Si equus aut alia res tibi commodata pereat 15. casu, aut sine culpâ Theologicâ gravi, ad nihil teneris ante sententiam; quod si fueris in morâ culpabili, equam scilicet determinato tempore non restituendo, aut ad usum non concessum adhibendo, plerique te obligant ad casum etiam fortuitum; sed etiam tunc plerumque adest culpa Theologica gravis, quæ si absit, non erit obligatio restituendi. Si rem commodatam vel locatam remittas per nuntium, qui communiter creditur fidelis, si hic rem retineat, ad nihil teneris,

ris,

ris, secus si ejus fidelitas tibi meritò debeat esse suspecta.

10. Res mutuo accepta, etiamsi casu & ablati- que omni tuâ culpâ pereat, tibi perit, quia per mutuum acquisieras rei Dominium, res autem perit suo Domino.

11. An & qualiter ad restitutionem teneatur, qui rem alienam mutuo, commodato, vel furto acceptam in extrema necessitate consumit, dicitur *Cas. 32. num. 6.*

16. 12. Confessarius ex crassâ & mortaliter culpabili negligentia vel ignorantia admonens vel suadens restituere, quando non est restituendum, aut consulens non restituere, quando est restituendum, tenetur consilium revocare, & si non possit, obligatur ad omne damnum pœnitenti vel alteri ratione sui consilii obveniens; quia per tale consilium est causa injusta damni; si positivè non suadeat, sed culpabiliter negligat monere pœnitentem de restitutione, ad nihil tenetur, non pœnitenti, quia hunc non damnificavit, nec creditori pœnitentis, quia huic ex justitiâ non erat obligatus procurare solutionem per monitionem pœnitentis; si pœnitens interroget, an in hoc vel illo casu facienda sit restitutio, & silentium Confessarii habeat pro responso negativo, sicque restitutionem debitam omittat, omnino tenebitur Confessarius de damno, quia illud tacitè consulit. *Viva Opusc. 1. Q. 1. a. 3.* si casus sit implexus & difficilis, monendus est pœnitens, ut restitutionem differat, usque dum Confessarius rem diligentius discussit, aut mittendus erit ad alium virum doctum.